

Pogled nazaj, pogled naprej: glasovi LGBT+ starih ljudi v raziskovanju v socialnem delu

Tole tematsko številko smo posebej težko pričakovali. Tema spolne in seksualne identitete je v reviji *Socialno delo* redko, a vendarle kontinuirano zastopana. Tokrat pa smo se osredotočili na izzive, povezane s staranjem, s katerimi se spoprijemata LGBT+ skupnost in socialno delo. Pri tem »skupnost« razumemo v simbolnem in političnem pomenu besede, kot nekaj, kar nam usmeri pogled v potencial samoorganiziranja ljudi (in ga hkrati motivira), in ne kot mitološko entiteto, ki za starejšo LGBT+ generacijo morda nima vedno oprijemljivega pomena.

Z vprašanji spolne in seksualne identitete v socialnem delu se je danes pomembno ukvarjati še bolj kot kadarkoli prej. Dolga tradicija gibanja za pravice LGBTI+ v Sloveniji je dediščina, na kateri gradimo odpornost in odprto družbo, ki lahko kljubuje nasprotnim težnjam desnih politik in konservativnih gibanj. A njihove vztrajnosti, da bi izničili pridobljene pravice manjšin in preprečili nadaljnje izenačevanje, ne gre podcenjevati. Populistična gibanja in politike s prisvajanjem agende človekovih pravic tako vztrajno spreminjajo boje za enakopravnost v »LGBT ideologijo«, ki naj bi ogrožala obstoj »normalne družine« in kvarila otroke. Progresivni protidiskriminacijski pristopi, ki smo jih razvili v socialnem delu, danes vse pogostejše trčijo ob populizme, usmerjene enkrat proti »ideologiji spola«, drugič proti »multikulturnosti«, tretjič proti spolnim in reproduktivnim pravicam žensk ipd. Ti trendi se namreč vzajemno krepijo: omejevanje LGBT+ pravic, protimigrantska politika, »udomačevanje« žensk, »čiščenje ulic in sosesk« revnih ljudi in ljudi z ovirami ter drugih »neproduktivnih in nenormativnih populacij« so del istega ideološkega toka. V takem družbenem in političnem kontekstu delujejo tudi socialne delavke in delavci in tako se lahko tudi v socialnem delu korak za korakom, skorajda neopazno, normalizirajo in prevajajo v strokovno delo tudi izključujoče, rasistične in homofobne ideje.

V zadnjih desetletjih smo v evropskih državah priče večjim družbenim premikom, ki zadevajo pravice in življenja starih ljudi, ki se identificirajo kot lezbijke, geji, biseksualni, transspolni, interpolni, queer ali aspolni (LGBT+) ali pa svojo spolno in seksualno identiteto definirajo mimo utrjenih identitetnih konceptov. Tako se je okrepila tudi zahteva, da potrebe te raznovrstne skupnosti dobijo svoje mesto in pozornost v socialnem delu, zdravstveni negi in drugih sorodnih disciplinah. Že pred tem je potrebe starejše generacije zaznala LGBT+ skupnost sama: v Sloveniji je treba omeniti Mavrično svetovalnico društva DIH (Škorjanc, 2011), manjšo Legebitrino raziskavo med LGBT starejšimi (Maljevac in Gračanin, 2014) in njen podporni program za LGBT starejše (Društvo Legebitra, 2017; gl. Majerhold v tej številki), novejše

aktivnosti društva DIH, zlasti novejšo raziskavo med LGBT starejšimi (gl. Rupar in Blažič v tej številki), in različne javne dogodke, namenjene ozaveščanju javnosti in povezovanju med deležniki (Društvo DIH, 2020, 2021).

K ideji za tematsko številko je pripomoglo več naključij, ki so se v pravem trenutku ujela in nas povezala v uredniško ekipo. Evropski projekt »Being me« o izobraževanju za vključujočo oskrbo LGBT+ starih ljudi (gl. Urek idr. v tej številki) je v letih 2018–2020 spodbudil povezovanje Fakultete za socialno delo z društvom Legebitra, ko se je tam že izvajal program za LGBTI starejše ljudi in nekako v času, ko so decembra 2017 organizirali prvo javno tribuno o tej temi. V okviru tega programa je nastajala tudi e-monografija, a je uredniškoma (Katarini Majerhold in pozneje Mitji Blažiču) zaradi izteka programa ni uspelo do konca uresničiti. Tako s tematsko številko nadaljujemo z mesta, kjer je bilo pred petimi leti že zasejano seme.

Prispevki v tematski številki obravnavajo življenje LGBT+ starih ljudi iz različnih perspektiv. V članku Urek idr., ki ima tako domačo kot evropsko perspektivo, avtorice in avtorji specifične vsakdanjega življenja LGBT+ starih ljudi povežejo z vsebinami in metodami izobraževanj za vključujočo oskrbo. Dva izmed znanstvenih člankov obravnavata pandemijo covida-19 in vpliv ukrepov na življenje LGBT+ starih ljudi. Prvi od teh člankov, Jurček idr., se nanaša na slovenski kontekst in se med drugim ukvarja tudi z dostopnostjo zdravstvenih služb, Hafford-Letchfield idr. pa se ukvarjajo z odgovori skupnosti LGBT+ organizacij na izzive, ki jih je prinesla pandemija (izolacija, socialna distanca, zapiranje družbe idr.) v življenje LGBT+ starih ljudi v Združenem kraljestvu. Članek Maljevac idr. nas vrne v slovenski kontekst – avtorja in avtorica predstavijo perspektivo starejših gejev in lezbijk v obdobju pred obstojem aktivizma v Sloveniji ter značilnosti današnjega položaja starejših gejev in lezbijk v LGBT skupnosti.

Strokovni članek, dve poročili in tri knjižne recenzije vsebinsko dopolnijo in smiselno zaokrožijo celoto z opisom praks delovanja na področju LGBT+ starejših v Sloveniji (gl. Majerhold), s poročilom o raziskavi društva DIH med LGBT starejšimi od 50 let (Rupar in Blažič), z opisom pridobivanja certifikata »LGBT prijazno« v DSO Vič-Rudnik (gl. Purkart) in s knjižnimi recenzijami najnovejših monografij z ozkega področja tematske številke (Jurček, Nedeljko) in tudi širše (Kejžar, Buda).

Tematska številka je vabilo vsem, ki delujemo na področju socialnega dela in dolgotrajne oskrbe starih ljudi, da svoja prepričanja o spolu, seksualnosti in starosti preoblikujemo mimo esencialističnih spolnih obrazcev, v sodelovanju z ljudmi z vsakodnevnimi izkušnjami bivanja na stičiščih spolne identitete, spolne usmerjenosti, spolnega izraza in starosti. Je tudi poziv, da vztrajamo pri političnosti socialnega dela, njegovi usmerjenosti k zagovarjanju človekovih pravic in etičnim načelom našega poklica, ki nas vodi k prizadevanju za odpravljanje vsakršnih družbenih neenakosti.

Mojca Urek, Ana M. Sobočan in Anže Jurček

Marec 2022

Reference

- Društvo DIH (2020). Enakopravni pod mavrico. *Izzivi LGBT 50+ v Sloveniji (strokovni posvet, 23.-27. 11. 2020)*. Pridobljeno 13. 2. 2022 s <http://www.dih.si/novice/2020/izzivi-lgbt-50-v-sloveniji>
- Društvo DIH (2021). Enakopravni pod mavrico. *Srečanje z deležniki: izzivi dolgotrajne oskrbe LGBT-starejših v Sloveniji*. ZOOM srečanje, 7.-9. 12. 2021. Pridobljeno 6. 2. 2022 s <http://www.dih.si/novice/2021/srecanje-z-delezniki-izzivi-dolgotrajne-oskrbe-lgbt-starejsih-v-sloveniji>
- Društvo Legibitra (2017). *Podporni program za LGBT starejše (2015-2017)*. Pridobljeno 13. 2. 2022 s https://legebitra.si/k_legebitra/projekti-in-programi
- Maljevac, S., & Gračanin, E. (2014). *Istospolno usmerjeni starejši odrasli v Mestni občini Ljubljana: interno gradivo, namenjeno pripravi in organizaciji aktivnosti za LGBT starejše posameznike in posameznice*. Ljubljana: Društvo kulturno, informacijsko in svetovalno središče Legebitra.
- Škorjanc, T. (2011). Trojna diskriminacija, nevidnost in izključenost starih istospolno usmerjenih ljudi v Sloveniji. *Socialno delo*, 50(5), 339-343.